

Advies betreffende bestrijding van konijnen in groene assen en domeinen

Nummer:	INBO.A.3140
Datum advisering:	10 juni 2014
Auteur(s):	Frank Huysentruit, Lieven De Smet & Jim Casaer
Contact:	Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail op datum van 5 mei
Geadresseerden:	Provincie West-Vlaanderen T.a.v. Joachim Calcoen Groendienst Koning Leopold III-laan 41 8200 Sint-Andries joachim.calcoen@west-vlaanderen.be

AANLEIDING

Het Provinciebestuur van West-Vlaanderen is eigenaar en beheerder van een kleine 2000 hectare domeinen en gewezen spoorwegbeddingen ingericht als bovenlokale fietsverbinding (zogenaamde 'groene assen'). Een aantal van deze domeinen en groene assen liggen in landbouwgebieden waar vollegrondsgroenten worden geteeld. Bepaalde teelten van vollegrondsgroenten zijn gevoelig voor vraatschade door konijn. De provincie wil de vraatschade maximaal vermijden. Anderzijds wenst de provincie geen disproportionele inspanningen te doen voor bestrijding. Bestrijding gebeurde tot nu toe ad hoc, en in eerste instantie met behulp van fret omwille van de openbare veiligheid.

VRAAGSTELLING

1. In hoeverre is door bestrijding op een 14 m brede spoorwegbedding een beïnvloeding van de lokale konijnenpopulatie (en de vraatschade) mogelijk?
2. Welke manier van bestrijden is het meest gewenst (naar praktische haalbaarheid, neveneffecten, maximale invloed op vraatschade, ...).
3. Wat is de beste tactiek voor de bestrijding: continu de populatie op een niveau onder de schadedrempel houden of enkel bestrijden vlak voor de vraatgevoelige gewassen worden geteeld?

TOELICHTING

Inleiding

Het Europees konijn (*Oryctolagus cuniculus*) behoort in Vlaanderen op basis van het jachtdecreet tot het jachtwild waarvoor jachtopeningstijden en jachtvoorwaarden zijn gestipuleerd in respectievelijk het jachtopeningsbesluit en het jachtvoorwaardenbesluit (voor een online versie van de recente gewijzigde maar nog niet gepubliceerde jachtwetgeving verwijzen we naar de website van het ANB: <http://www.natuurenbos.be/nl-BE/natuurbeleid/wildbeheer/Wetgeving>). Het jachtopeningsbesluit voorziet zowel in een periode van reguliere jacht als in een periode van de zogenaamde bijzondere bejaging, deze laatste kan ter voorkoming van schade worden toegepast. Voor konijnen bestaat, net zoals voor andere jachtwildsoorten waarop de jacht open is, daarenboven ook de mogelijkheid om *bestrijding* uit te voeren wanneer er effectief schade is. Deze laatste mogelijkheid kan dus niet preventief worden toegepast en is in de tijd en ruimte veel strikter gereguleerd dan de preventieve *bijzondere bejaging*. Zo kan *bestrijding* ook enkel worden uitgevoerd op de terreinen waarop de schade zelf optreedt en is ze dus in dit geval niet van toepassing. De term *bestrijding* zoals die in de vraag wordt beschreven staat hier dus los van de wettelijke inhoud van de term *bestrijding* en beschrijft de handelingen die worden gesteld om de populatie te beheren. In onderstaand antwoord zal het woord *bestrijding* enkel in zijn wettelijke betekenis worden gebruikt en zal in een ruimere context de term beheer worden gebruikt.

1. Kan de stand van een lokale konijnenpopulatie op een spoorwegbedding door beheer worden beïnvloed?

Deze vraag hangt vanzelfsprekend samen met de intensiteit, het type beheer en met het feit of er naast de spoorwegbedding lokaal nog locaties aanwezig zijn waar konijnen leven en zich voorplanten. Deze kunnen immers via immigratie telkens het door beheer gecreëerde vacuüm invullen (Smith *et al.* 2007). Konijnenpopulaties kunnen enkel goed worden beheerd als de populatie in zijn totaliteit kan worden aangepakt. Hierbij wordt in de regel in eerste instantie een intensief beheer uitgevoerd waarbij de populatie tot op een beheersbaar niveau wordt teruggebracht, waarna een voortdurend vervolgbeheer wordt toegepast (DEWHA 2008). Een aanhoudend beheer, waarbij de populatie onder de schadedrempel gehouden wordt, is immers in de meeste gevallen de meest effectieve en efficiënte manier om de populaties in te tomen (Williams & Moore 1995). Wanneer de spoorwegberm dus het belangrijkste deel van de lokale konijnenpopulatie huisvest en integraal (ruimte) en langdurig (tijd) kan worden beheerd is het zeker mogelijk de populatie te reguleren en bijhorende schade te beïnvloeden.

2. Welke manier van beheer is het meest gewenst?

Omdat het Europese konijn wereldwijd op verschillende plaatsen voorkomt met vaak een invasief karakter zijn zeer veel verschillende beheermethoden voor de soort beschreven. Een aantal daarvan gebruiken chemische middelen om ofwel konijnen te doden, of om de reproductiecapaciteit van populaties in te perken (chemische sterilisatie) (Twigg *et al.* 2000, 2001, Williams *et al.* 2007). Dit gebeurt door zowel het vergassen van konijnen in de burchten als door het toedienen van gif via voedsel. Omdat in België geen biociden voor het gebruik bij konijnen zijn geregistreerd door de FOD volksgezondheid is geen van deze methodes toepasbaar in dit geval.

Voor meer informatie omtrent in België geregistreerde biociden zie ook :

<http://health.belgium.be/eportal/Environment/Chemicalsubstances/Biocides/ListofAgreedProducts/index.htm>.

Daarenboven stelt art. 19 van het jachtdecreet: « *Het is te allen tijde verboden gebruik te maken van netten, strikken, stroppen, lokaas, giftige stoffen en van enig ander tuig geschikt om jaagbaar wild te vangen, te doden of om het vangen of doden van dat wild te vergemakkelijken* ». Dit zorgt ervoor dat ook het gebruik van stroppen, netten of klemmen in Vlaanderen verboden is. Wel kan bij het Agentschap voor Natuur en Bos een afwijking op deze regels worden aangevraagd, maar blijft het gebruik van gifstoffen omwille van bovenvermelde federale wetgeving verboden. Art. 20 van datzelfde jachtdecreet maakt wel een algemene uitzondering voor het gebruik van de buidels bij het vangen van konijnen.

Daarnaast bestaat ook de mogelijkheid om gebieden af te rasteren met konijnenwerende rasters. Dergelijke rasters zijn echter duur in aanleg en onderhoud (ca. 2.700 – 3.000€ per kilometer en zelfs meer bij elektrische rasters (DEWHA 2008)), zodat al gauw de kostprijs van de schade wordt overschreden, wat in een ongunstige kosten-batenbalans resulteert. In een simulatie in Engeland bleek het plaatsen van elektrische rasters enkel op lange termijn bij de meest kostbare gewassen rendabel. Zo werd voor wintertarwe na 9 jaar een break-even bereikt bij gemiddelde konijndensiteiten (Smith *et al.* 2007). In die zin blijkt het plaatsen van konijnenwerende rasters 'een 'disproportionele inspanning' (zie aanleiding) te zijn en wordt ze hier niet verder behandeld.

Omdat het Europese konijn in Vlaanderen tot het jachtwild behoort zijn de meest praktische oplossingen dus die oplossingen die in de reguliere jachtwetgeving zijn opgenomen. Ze kunnen dan immers zonder bijkomende procedures worden toegepast. In deze context zijn zowel de bejaging als de bijzondere bejaging van toepassing.

De jacht op konijnen is toegestaan van 15 augustus tot 28-29 februari, de bijzondere bejaging van 1 maart tot 14 augustus. Voor konijn voorziet de jachtwetgeving in jacht met het geweer, de roofvogel of de jacht met buidels en fretten. De jacht gebeurt vrijwillig door de jager en is dus onbezoldigd. De jacht beperkt zich hierbij tot die terreinen waarop de jager het jachtrecht heeft en de aangelande openbare wegen. Voor de jacht met buidels en fretten is het de eigenaar of jachtrechthouder van **aangelande terreinen** daarenboven ook toegestaan te jagen op spoorwegbermen. Indien de bovenvermelde fietsroutes en hun bermen onderdeel van de openbare weg uitmaken, hebben de jachtrechthouders van alle aangelande terreinen automatisch de toestemming om hiervan gebruik te maken voor de jacht. Indien de routes nog steeds als spoorwegbermen gelden, kan jacht met fret en buidel automatisch worden uitgevoerd. Indien deze terreinen niet tot de openbare weg behoren en geen spoorwegbermen zijn, moet het jachtrecht op deze domeinen worden verpacht om er jacht op mogelijk te maken. In dit geval kunnen alle mogelijke voorwaarden door de terreineigenaar worden vastgelegd, binnen de wettelijke mogelijkheden (zie link in inleiding). Er kan op die manier worden gestipuleerd dat er enkel op konijn kan worden gejaagd. De jacht met het geweer kan wel enkel worden verpacht wanneer de jachtterreinen een aaneengesloten oppervlakte van meer dan 40ha beslaan, en waarbinnen overal een cirkel met een straal van minstens 25m kan worden getrokken. Hieruit kan worden besloten dat als de bermen geen openbare weg of spoorwegbermen zijn de verpachting voor jacht met het geweer niet mogelijk is. De jacht met fret en buidel kan wel op een terrein met een oppervlakte kleiner dan 40ha, wat ook het geval is voor jacht met de roofvogel. Indien de gronden als openbare weg gelden, blijft het echter wel onduidelijk of die delen van de weg die niet aan bejaagde percelen grenzen en waarop toch konijnen leven, kunnen worden bejaagd via een aparte verpachting. Hiervoor verwijzen we de vraagsteller door naar het Agentschap voor Natuur en Bos voor verder advies.

Uit bovenstaande volgt dat de reguliere jachtmethoden de meest gewenste opties zijn. Vermoedelijk wordt hiervoor immers al aan de wettelijke vereisten voldaan (indien de assen openbare weg zijn). Indien de assen als spoorwegbermen worden beschouwd, is aan alle vereisten voor de jacht met fret en buidel voldaan. Indien de routes als eigen terreinen worden beschouwd kan vrij snel en eenvoudig de jacht worden toegestaan door het verpachten van het gedeeltelijk jachtrecht. Bij deze laatste is het aan de terreineigenaar om te bepalen welke jachtmethoden hij compatibel acht met het recreatieve karakter van deze fietsroutes.

3. Wat is de beste tactiek voor bestrijding?

Wanneer de bermen als openbare weg gelden en er dus op de bermen kan worden gejaagd via reguliere jacht valt het onder de verantwoordelijkheid van de aangelande jager om te beslissen wanneer er het best wordt gejaagd. Wanneer de jacht wordt verpacht bepaalt de eigenaar zelf wanneer er kan en mag worden gejaagd, binnen de wettelijke mogelijkheden.

Algemeen kan er makkelijkst worden gejaagd op het volledige terrein tijdens de periode van de reguliere jacht (15/8 tot 28-29/3). Om schade te voorkomen kan daarenboven gericht bijkomende bijzondere bejaging worden uitgevoerd langs de meest schadegevoelige percelen. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met de recent goedgekeurde, maar nog niet gepubliceerde 'Code van goed praktijk'. Ook in dit geval verwijzen we naar het Agentschap voor Natuur en Bos voor verder advies, indien nodig.

In eerste instantie zal de bejaging intensief moeten gebeuren om de populatie in zijn totaliteit naar beneden te brengen waarna een minder intensieve opvolging kan volstaan om die stand aan te houden (Williams & Moore 1995). Konijnen hebben een densiteitsafhankelijke hoge jaarlijkse voortplantingscapaciteit met een zeer lage reproductie in herfst en winter en een piek van april tot en met juni (Boyd & Myhill 1987, Von Holst et al. 2002). Daardoor is het aangewezen om vooral tijdens de periode van lage voortplanting die voorafgaat aan de grootste reproductiepiek te jagen. Dit om zowel populatiedynamische als jachttechnische redenen. Wanneer vlak voor de reproductie wordt gejaagd kan het aantal voortplantende dieren immers worden beïnvloed. Wel moet deze bejaging dan intensief genoeg gebeuren om niet gecompenseerd te worden door een verhoogde voorplanting bij lagere densiteiten. Bij de aanwezigheid van veel jongen in de burchten bestaat daarenboven de kans dat bij de jacht met buidel en fret de fret ondergronds een konijn doodt en in de burcht blijft. Dit bemoeilijkt het terugkrijgen van de fret en heeft daardoor grote impact op de efficiëntie van het jagen zelf.

CONCLUSIE

1. De beheersing van een lokale konijnenpopulatie op een 14 m brede spoorwegbedding is mogelijk. Voorwaarden hiervoor zijn dat andere nabije populaties ook kunnen worden beheerd en dat het beheer van de populatie integraal en langdurig kan gebeuren.
2. Het beheer gebeurt het best via jacht, afhankelijk van de situatie al dan niet met het geweer in aanvulling op de jacht met buidel en fret. Op deze manier is de jacht het best te organiseren en is de gehanteerde methode ook effectief.
3. De beste beheerstrategie is om in eerste instantie een intensief beheer uit te voeren waarbij de populatie tot op een beheersbaar niveau wordt teruggebracht. Daarna kan een voortdurend vervolfbeheer worden toegepast. Dit beheer via bejaging kan gebeuren met de fret en gebeurt bij voorkeur in de wintermaanden (januari-februari). Bij gevoelige percelen kan ook gericht bijkomende jacht plaatsvinden in bijzondere bejaging.

REFERENTIES

- Boyd I.L., Myhill D.G. (1987). Seasonal changes in condition, reproduction and fecundity in the wild European rabbit (*Oryctolagus cuniculus*). *Journal of Zoology* 212:223-233.
- Department of the Environment, Water, Heritage and the Arts (DEWHA) (2008). Background document for the threat abatement plan for competition and land degradation by rabbits, DEWHA, Canberra.
- Smith G.C., Prickett A.J., Cowan D.P. (2007). Costs and benefits of rabbit control options at the local level. *International Journal of Pest Management* 53:317-321.
- Twigg L.E., Lowe T.J., Martin G.R., Wheeler A.G., Gray G.S., Griffin S.L., O'Reilly C.M., Robinson D.J., Hubach P.H. (2000). Effects of Surgically Imposed Sterility on Free-Ranging Rabbit Populations. *Journal of Applied Ecology* 37:16-39.
- Twigg L.E., Lowe T.J., Martin G.R. (2001). Efficacy Of Bait Stations For Broadacre Control Of Rabbits. FINAL REPORT TO NFAFP/BRS.
- Von Holst D., Hutzelmeyer H., Kaetzke P., Khaschei M., Rodel H.G., Schrutka H. (2002). Social rank, fecundity and lifetime reproductive success in wild European rabbits (*Oryctolagus cuniculus*). *Behavioral Ecology and Sociobiology* 51:245:254.
- Williams C.K., Moore R.J. (1995). Effectiveness and cost-efficiency of control for the wild rabbit, *Oryctolagus cuniculus* (L.), by combinations of poisoning, ripping, fumigation and maintenance fumigation. *Wildlife Research* 22:253-269.
- Williams C.K., Davey C.C., Moore R.J., Hinds L.A., Silvers L.E., Kerr P.J., French N., Hood G.M., Pech R.P., Krebs C.J. (2007). Population Responses to Sterility Imposed on Female European Rabbits. *Journal of Applied Ecology* 44:291-301.